

Osebnosti

Dr. France Martin Dolinar – šestdesetletnik

Že bežen pregled bibliografije prof. dr. Franceta Martina Dolinarja, ki našteva kar 256 enot, kaže na znanstvenika zgodovinarja, pedagoga in kulturnega delavca, katerega dejavnost je posegla zelo široko in obenem zelo temeljito. Kot resnega in doslednega v svojem delu ga poznajo znanstveni krogi, predvsem zgodovinarji, tako doma kot tudi v tujini. V paleti raznovrstnih dejavnosti imata posebno vidno mesto znanstveno raziskovalno in pedagoško delo, nič manj pa tudi organizacijsko v pripravljanju raznih znanstvenih srečanj in publikacij.

Široko znanstveno podlago vsemu njegovemu delu je dal najprej študij teologije v Ljubljani, ki ga je leta 1968 sklenil z magisterijem, potem pa študij zgodovine Cerkev, ki ga je opravil na Fakulteti za cerkevno zgodovino rimske univerze Gregorijane (edina tovrstna fakulteta na svetu!) in to leta 1973 dosegel magisterij, leta 1976 pa promoviral za doktorja te znanosti. Ob slovesni promociji je prejel bronasto medaljo gregorijanske univerze za leto 1977. Trdna podlago za znanstveno delovanje na področju zgodovine Cerkev mu je dal dodaten študij arhivistike v Vatikanskem arhivu, ki ga je opravil v letu 1967, naslednje leto pa je temu pridružil še diplomu iz paleografije in diplomatike na isti ustanovi. V obdobju večletnega bivanja v nemškem študijskem zavodu *Teutonicum* v Rimu, koder je bil v letih od 1973 do 1977 tudi vicerektor, je vzpostavil dobre stike s številnimi znanstveniki, predvsem zgodovinarji z različnih jezikovnih področij in kulturnih okolij, in prav tako z najbolj uveljavljenimi znanstvenimi ustanovami v Rimu in po nekaterih drugih evropskih univerzitetnih središčih, kar je seveda znatno pripomoglo k uspešnosti njegove nadaljnje znanstvene poti. Po vrnitvi iz Rima je prevzel vodenje osrednje cerkvene izhodiščne ustanove za študij zgodovine, Nadškofijskega arhiva v Ljubljani, in to službo uspešno opravljal do leta 1987. Na njegovo pobudo je bil leta 1978 na Teološki fakulteti v Ljubljani ustanovljen *Inštitut za zgodovino Cerkev*, ki si je zadal nalogo raziskovati in objavljati vire za zgodovino Cerkev in vseh njenih dejavnosti med Slovenci doma, v zamejstvu, izseljenstvu, zdomstvu in v misijonih. Kot njegov prvi predstojnik (1978/87) je zasnoval zbirko *Acta Ecclesiastica Sloveniae* in jo kot urednik vodil do leta 1989. K sodelovanju pri zbirki AES, ki izhaja z eno številko na leto bodisi v obliki zbornika z objavo različnih virov po načelih ekdotike bodisi v obliki monografije, je privabil veliko zgodovinarjev iz vse Slovenije. V obdobju njegovega urednikovanja je bila posebno zapazena sedma številka (1985) z naslovom *Sveta brata Ciril in Metod v zgo-*

dovinskih virih, ki je ob 1100.-obletnici Metodove smrti v sodelovanju urednika Dolinarja ter zgodovinarjev B. Grafenauerja, F. Perka, M. Benedika in J. Zora prinesla mnogo za zgodovino slovenskega naroda temeljnih virov, opremljenih s strokovnimi komentarji. Enajsta številka AES (1989) je Dolinarjeva samostojna študija z naslovom *Slovenska cerkevna pokrajina*. V njej je najprej predstavil temeljno ureditev Cerkev na Slovenskem, to je njeno škofijsko organizacijo od začetkov do terezijanskih reform, potem pa na podlagi 34 dokumentov njen nadaljnji razvoj od ukinitve oglejskega patriarhata do vzpostavitve samostojne slovenske cerkvene pokrajine, kar ima seveda odmeven pomen ne le na cerkvenem, ampak tudi na širše narodnem področju. Sicer pa je Dolinar tudi še zdaj, ko je zbirka AES prispela že do svojega 23. letnika ter si pridobila ugled v znanstvenem svetu doma in v tujini, vpliven in dejaven član njenega uredniškega odbora.

Na področje pomembnega dejavnika v cerkveni, duhovni, izobraževalni, kulturni in gospodarski zgodovini slovenskega naroda, to je redovništva, je Dolinar stopil že takoj na začetku svoje znanstvene poti. V disertaciji *Das Jesuitenkolleg in Laibach und die Residenz Pleterje 1597-1704* (Ljubljana 1976) je temeljito orisal nastanek te vplivne vzgojno-izobraževalne ustanove, predvsem pa je pri njegovem delu pomembna pregledna predstavitev šolskega sistema v jezuitski gimnaziji, kar je še posebej dragocen prispevek k zgodovini šolstva na Slovenskem. Značilno je, da se ni ustavil zgolj pri tovrstni dejavnosti jezuitov – taki pristopi nehote privedejo do poudarjanja ene dejavnosti, druge pa porinejo v ozadje ali celo dajejo vtis, kot da jih sploh ni bilo – pač pa je zajel tudi druga področja njihovega dela, kar je vsekakor ustvarilo bolj celostno in objektivnejšo podobo jezuitov. Ta njegov premišljen širok in kar se da celosten pristop se je še kako pokazal tudi pri drugih njegovih študijah o jezuitih, ki jih je predstavil bodisi doma bodisi v tujini na raznih znanstvenih posvetovanjih. S takim pristopom se je loteval tudi osebnega študija in organiziranja znanstvenih simpozijev o vlogi nekaterih drugih redovnih skupnosti na Slovenskem. Posebno odmeven je bil široko zasnovan mednarodni simpozij ob 1500.-obletnici Benediktovega rojstva, 900-letnici kartuzijanov, 850-letnici Stične in 750-letnici Kostanjevice v Stični, Pleterjah in Kostanjevici maja 1984. Pokazale so se Dolinarjeve organizacijske sposobnosti in v dobršni meri je njegova zasluga, da se je slovenska in tuja javnost spet nekoliko bolj zavedla velikega duhovnega in kulturnega bogastva teh starodavnih ustanov.

Raziskovanja domače zgodovine, ki so jih spodbu-

dili posamezni jubileji ali druge okoliščine, so prinesla še nove sadove. Tako je za veliko praznovanje, ki so ga v Novem mestu pripravili ob 500-letnici kapitlja, pripravil tehtno napisano in odlično opremljeno monografijo *Prošti novomeškega kapitlja 1493-1993* (Novo mesto 1993), v kateri ni predstavil zgolj oseb, ampak širše verski, kulturni in gospodarski pomen te ustanove, vidno zapisane v dolenjski in slovenski zgodovini. Okoliščine zadnjega časa so narekovale študij in poskuse raziskovanja ter razjasnjevanja bližnje preteklosti. Kolikor je obremenjena z različnimi predsodki in debelo plastjo neresnic, toliko zahtevnejši je kar se da objektivni pristop. Dolinar se je s takimi težavami krepko pa uspešno spopadel, ko je skupaj s Tamaro Griesser Pečar pripravil *Rožmanov proces* (Ljubljana 1996). Sicer pa je v novejšem času, ko je v slovenskem narodu čutiti več potrebe po soočanju s samim seboj in s svojo pristno podobo, k temu soočanju marsikaj pripomogel tudi on s svojimi številnimi študijami in prispevki po različnih glasilih; med njimi je posebej treba omeniti mnogo prispevkov v vseh zvezkih *Enciklopedije Slovenije*. Mnogo dogajanj pa je nazorno predstavil z vabljivimi razstavami. Dolgotrajen, pa tem bolj pomemben je bil projekt, ki ga je opravil v sodelovanju z založbo Družina: v letih 1988-2002 je izšel slovenski prevod *Zgodovine Cerkve*. Gre za sodobno skupinsko delo številnih evropskih zgodovinarjev, ki so svoje delo skušali opraviti res kritično in objektivno.

Kot upoštevan in urejen zgodovinar je sprejel številne naloge. Od leta 1987 je zaposlen v Arhivu Republike Slovenije, od leta 1993 deluje kot svetovalec vlade za starejše gradivo in za koordinacijo evidentiranja arhivskega gradiva v tujih arhivih, pomembnega za slovensko zgodovino. V okviru tega programa vodi evidentiranje v Centralnem državnem arhivu in v Arhivu Zunanjega ministrstva v Rimu ter v Vatikanškem arhivu. Je član slovensko-italijanske zgodovinske kulturne komisije ter član izpitne komisije za stro-

kovne izpite s področja arhivistike. Na Filozofski fakulteti je bil leta 1994 izvoljen v naziv izrednega profesorja za občo zgodovino novega veka, leta 2000 pa za rednega profesorja za isto stroko.

Zelo koristne in v delu učinkovite povezave je Dolinar vzpostavil z nekaterimi znanstvenimi ustanovami v sosednjih deželah. Tesni stiki z *Istituto di storia sociale e religiosa* v Gorici so spodbudili več simpozijev o vprašanih, ki povezujejo slovensko in italijansko stran. Eden vidnih sadov tega sodelovanja je zbornik *Cerkev in družba na Goriškem* (Gorica 1997), ki sta ga ob sodelovanju 23 avtorjev z obeh strani pripravila Dolinar in njegov goriški prijatelj Luigi Tavano. V okviru tega sodelovanja izhaja tudi kritična izdaja vizitacijskih zapisov prvega goriškega nadškofa Mihaela Attemsa, ki je izredno bogat vir za cerkveno, duhovno in kulturno zgodovino slovenskega ozemlja južno od Drave v drugi polovici 18. stoletja. Na Dolinarjevo pobudo je stekel projekt, ki je v študiju skupnih vprašanj povezal znanstvene ustanove iz Ljubljane, Gorice, Celovca in Gradca. Spomladi 1992 so v teh mestih drug za drugim potekali znanstveni posveti, leta 1994 pa je kot sad tega projekta izšel zbornik v treh jezikih na kar 795 straneh z naslovom *Katoliška prenova in protireformacija v notranjeavstrijskih deželah 1564-1628*. Kot uveljavljene strokovnjake so ga privabili še k drugim projektom. Tako je pripravil več prispevkov za zbirko *Die Bischöfe des Heiligen Römischen Reiches*, biografski leksikon Duncker & Humbolt v Berlinu in prav tako za znani, že velikokrat ponatisnjeni in dodelani Herderjev *Lexikon für Theologie und Kirche*.

Doslej opravljeno delo Franceta Dolinarja je res bogato in še posebej ob jubileju mu gredo vse čestitke, za tako zavzeto in uspešno nadaljevanje dela pa vse dobre želje.

Metod Benedik